

Wychowanie w służbie praw człowieka, red. J. Gocko, R. Sadowski, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, Warszawa 2008, [Biblioteka Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, t. 1], ss. 224.

Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego (TNFS) rozpoczęło swą działalność naukową od „mocnego uderzenia”. Powołane do życia w czerwcu 2007 roku, wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w październiku jeszcze tego samego roku, „weszło na scenę” naukowego życia w Polsce zorganizowaniem międzynarodowej konferencji przy współpracy Wydziału Pedagogicznego UKSW, która odbyła się w Warszawie na UKSW 23 października 2008 roku. Jednocześnie podjęto inicjatywę zapoczątkowania serii wydawniczej „Biblioteki Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego”. Serię tę otwiera recenzowana książka pt. *Wychowanie w służbie praw człowieka*, na treść

której składają się w głównej mierze referaty wygłoszone na wspomnianej wyżej konferencji oraz kilka jeszcze innych artykułów tematycznie z nią związanych. Tematyką wiodącą – zarówno konferencji, jak i książki – są prawa człowieka powiązane z problemami wychowania, zwłaszcza z systemem wychowawczym św. Jana Bosko. Wypełnia ona pierwszą część książki i stanowi jej główny korpus. Druga część, wyraźnie oddzielona w spisie treści, poświęcona została czasopismu naukowemu salezjanów w Polsce „Seminare”, z którym wiąże się powstanie TNFS.

Czytelnika, który weźmie do ręki prezentowany tom, uderzy przede wszystkim jego wysoki poziom naukowy, który przejawia się w dwóch różnych wymiarach z sobą ściśle powiązanych: merytorycznym i autorskim. Gdy chodzi o ten ostatni, to organizatorom konferencji i redaktorom tomu udało się zaangażować bardzo kompetentnych autorów, tak krajowych, jak i zagranicznych. Same nazwiska mówią za siebie, i zapewne motywować będą do sięgnięcia po ten tom i do jego lektury. Z zamieszczonych po każdym rozdziale notek biograficznych można wywnioskować, że są oni w swojej dziedzinie wybitnymi fachowcami, posiadają bardzo bogaty dorobek naukowy i cieszą się w swoim środowisku wysokim autorytetem naukowym. Pośród autorów figurują takie nazwiska, jak prof. A. Baumgartner z Monachium i ks. prof. F. Casella z Rzymu, oraz prof. M. Seweryński, były rektor Uniwersytetu Łódzkiego i minister szkolnictwa wyższego, prof. B. Śliwerski, czołowa postać polskiej pedagogiki, i ks. prof. H. Skorowski, obecny prorektor UKSW, nie ujmując oczywiście nic z reputacji naukowej pozostałym autorom.

Drugi naukowy wymiar tej książki dotyczy jej treści. Prezentacja podejmowanych zagadnień w poszczególnych artykułach, ich głęboka i wnikliwa analiza, jasny i uporządkowany tok wykładu, świadczą o ich wysokim poziomie merytorycznym. Trudno sobie zresztą wyobrazić, biorąc pod uwagę nazwiska samych tylko autorów, aby mogło być inaczej. Interesujące jest przede wszystkim powiązanie zagadnienia praw człowieka z tematyką wychowawczą. Niezbyt często zdarza się to w opracowaniach naukowych. I dlatego książka – poza swoim nowatorskim i oryginalnym ujęciem – ma wymiar także interdyscyplinarny.

Dokonując analizy treści publikacji, można w pierwszej części książki wyodrębnić przynajmniej trzy grupy zagadnień, logicznie z sobą powiązanych. Otwiera ją bardzo interesujący artykuł prof. M. Seweryńskiego pt. *Tożsamość chrześcijańska we współczesnej Europie*. Artykuł ten chce się naprawdę czytać. Napisany zrozumiałym językiem, wskazuje w sposób niezwykle klarowny i przekonywujący zarówno na zagrożenia dla tożsamości chrześcijańskiej w Europie, jak i na działania, jakie ze strony chrześcijan winny być podjęte na rzecz jej zachowania. Ze względu na to, że zagadnienie praw człowieka i praw ucznia zostało w książce przedstawione w perspektywie chrześcijańskiej, artykuł ten niejako wprowadza w jej tematykę i zakreśla ramy dla podjętej w następnych artykułach refleksji.

Pierwszą grupę tematyczną stanowią trzy teksty poświęcone problematyce praw człowieka, które zostały zaprezentowane z trzech różnych perspektyw, wzajemnie dopełniających się i dających pełny, integralny obraz tego zagadnienia. Ks. prof. J. Gocko z KUL omówił prawa człowieka z perspektywy katolickiej nauki społecznej, ks. prof. H. Skorowski z UKSW ukazał prawa człowieka w społeczeństwie globalnym w perspektywie rozwoju ludzkiego, a prof. A. Baumgartner z Monachium – przedstawił je w perspektywie wartości społeczno-etycznych. Artykuły te tworzą główne spoiwo książki, łączące wszystkie podjęte w niej zagadnienia w spójną całość. Wypracowane w nich kryteria oceny stanowią podstawowy punkt odniesienia dla naukowej refleksji w pozostałych artykułach. „To właśnie prawa człowieka – jak zauważa ks. prof. H. Skorowski – stoją na straży gwarancji określonych wartości, które są nieodzowne dla każdego systemu wychowania” (s. 9). Szczególnie wartościowe w tych artykułach jest silne wyakcentowanie i jasne ukazanie źródeł praw człowieka z punktu widzenia katolickiej nauki społecznej, tym bardziej cenne, że jednocześnie wielu uznaje nienaruszalność i godność osoby ludzkiej jako główne i podstawowe źródło praw człowieka, ale rozumie je na sposób redukcyjny. Z lektury artykułów płynie jasne przesłanie: „obrona i promocja godności osoby ludzkiej i przysługujących jej praw będzie dopiero wtedy prawdziwa, kiedy przyjmie się pełną koncepcję personalistyczną, nie redukując jej do jałowego humani-

zmu” (ks. J. Gocko, s. 34). Chciałbym jeszcze od siebie dodać, że teksty te, choć poruszają problematykę trudną, napisane są komunikatywnym językiem. Pozwalają niezorientowanemu czytelnikowi poznać, gdzie i w czym tkwi istota rzeczy, dając jednocześnie pełny obraz zagadnienia.

Druga grupa tematyczna dotyczy praw ucznia. W książce znajdują się dwa artykuły poświęcone tej tematyce i pokazują ją w dwóch różnych obszarach. Prof. J. Piskurewicz omawia problematykę dotyczącą praw dziecka w historii wychowania, a prof. B. Śliwerski – w polskim systemie oświaty. Ważne w tej części książki jest pokazanie historycznego kontekstu zagadnienia, tzn. jak podstawowe prawa dziecka, tj. prawo do życia, do rodziny i do wychowania, wolności od przemocy fizycznej, wyzysku i okrucieństwa – realizowane były wcześniej, zanim w XX wieku przyznano je dziecku oficjalnie. Prof. J. Piskurewicz pokazał to w swym artykule po mistrzowsku i w sposób niezwykle interesujący. Dopiero na tym tle ukazują się w całej pełni realia polskiego systemu oświaty i polskiej szkoły, zarówno jej strony pozytywne, jak i negatywne, pokazane bardzo plastycznie przez następnego autora.

Trzecią grupę tematyczną stanowią dwa teksty prezentujące – w świetle wcześniej podjętej refleksji dotyczącej praw człowieka i praw ucznia – zagadnienie systemu wychowawczego św. Jana Bosko. Zaproszony z Rzymu, z Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego, ks. prof. F. Casella pokazuje w swojej publikacji, jak można wychowywać ku poszanowaniu praw człowieka w wierności systemowi edukacyjnemu św. Jana Bosko, a ks. dr D. Stępkowski zwraca w swym artykule uwagę na dotychczas niewystarczająco opisany w literaturze przedmiotu wymiar tego systemu, mianowicie, na tzw. pedagogię „przejścia” św. Jana Bosko.

Ostatnia część książki, wyraźnie wyodrębniona tytułem: *Od Seminare do Towarzystwa Naukowego* – składa się z trzech artykułów. Ks. prof. H. Stawniak przedstawił historię czasopisma „Seminare”, jego genezę i rozwój, a także perspektywy na najbliższą przyszłość. Okazją do przybliżenia tego naukowego pisma salezjanów był – przypadający w roku 2008 – jubileusz związany z wydaniem 25. tomu, który zapoczątkował jakby nowy etap jego dziejów, bowiem odtąd stało się ono oficjalnym organem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Drugi artykuł zamieszczony w tej części książki dotyczy celów i form działalności towarzystw naukowych, autorstwa prof. S. Liszewskiego, prezesa Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Całość tomu wieńczy mądry i piękny esej ks. dra R. F. Sadowskiego na temat teologicznych i filozoficznych podstaw humanizmu chrześcijańskiego świętego Franciszka Salezego.

Podsumowując przedstawioną wyżej ocenę recenzowanego tomu *Wychowanie w służbie praw człowieka*, chciałbym jeszcze raz krótko i syntetycznie przedstawić jego walory naukowe. Książka reprezentuje wysoki poziom naukowy. Nie ma w tym tomie tekstów merytorycznie słabych czy przeciętnych. Ten wysoki poziom zapewniają jej wybitni i kompetentni uczeni, którzy są jej współautorami. Jej największa wartość naukowa tkwi w tym, że posiada wymiar interdyscyplinarny. Łączy umiejętnie i harmonijnie dwie płaszczyzny refleksji: refleksję nad prawami człowieka z refleksją pedagogiczną. Ponieważ nie często się to zdarza w pracach naukowych, stąd można ją uznać za oryginalną i nowatorską. Wszystkie publikacje napisane są zrozumiałym i komunikatywnym językiem, a także piękną polszczyzną, co z pewnością sprawi, że wezmą ją do ręki nie tylko fachowcy, ale także ludzie nieposiadający specjalistycznego, naukowego przygotowania. Redaktorzy książki zadbali także o graficzną stronę książki, która jest staranna i zachęca do czytania. Ciekawym dopełnieniem są noty biograficzne autorów poszczególnych artykułów wraz ze zdjęciami. Ponieważ książka zapoczątkowuje serię wydawniczą TNFS, trzeba pogratulować udanego startu i życzyć, aby podobnych tomów w dorobku Towarzystwa było jak najwięcej.

Ks. Roman Murawski SDB
Warszawa